

Degradarea continuă a litoralurilor Europei amenință standardele europene de viață

Viața lângă mare este foarte atractivă. Oamenii consideră litoralurile ca un bun imuabil, totuși deteriorarea și schimbările ireversibile suferite de ecosistemele litorale continuă fără încetare. Tendințele existente indică faptul că schimbările în utilizarea terenurilor din zonele litorale le depășesc pe cele semnalate în alte părți; de exemplu creșterea suprafețelor artificiale de-a lungul litoralurilor Europei crește mai rapid cu o treime față de cele de pe suprafețele interioare. Aceste schimbări sunt larg răspândite și acționate de mai mulți factori — schimbări demografice, restructurare economică, standarde de viață ridicate, petrecerea timpului liber și forme de comerț global. În multe regiuni litorale acești factori au cauzat schimbări rapide care au modificat drastic potențialul de viabilitate pe termen lung a ecosistemelor litorale și a serviciilor pe care acestea le oferă. Este tot mai mult probabil că influențele existente exercitate asupra ecosistemelor litorale vor fi accentuate de acum încolo prin schimbări climatice.

Ecosistemele litorale oferă societății o gamă largă de servicii. Acestea includ servicii de aprovizionare, cum ar fi livrarea de alimente, combustibil, lemne, resurse energetice și produse naturale, precum și servicii culturale (comodități), cum ar fi turismul și agrementul. În plus, ecosistemele litorale oferă servicii importante de adaptare și de suport, ca de exemplu consolidarea litoralului și amplasarea de zonă tampon împotriva pericolelor naturale sau detoxificarea apelor poluate. Deoarece tot mai mult litoralurile își asumă funcția de „barieră” în comerțul global și în logistică, ele au devenit din ce în ce mai dezvoltate și prin urmare serviciile de ecosistem s-au degradat.

Aceste tendințe sunt importante, deoarece astfel de servicii reprezintă o parte semnificativă din totalul valorii economice a zonelor litorale. De exemplu, resursele marine biologice ale Europei depind în mare măsură de calitatea zonelor litorale. Dacă au loc dislocări în aceste funcții naturale, procesele de degradare vor spori treptat și vor face dificilă orice reacție din partea societății. Aceste funcții naturale nu pot fi înlocuite de tehnologie.

În ciuda anumitor succese majoritatea regiunilor litorale se situează din punct de vedere economic printre cele mai slab dezvoltate zone ale UE. În 1996, 19 din cele douăzeci și cinci de zone ale UE-15 mai puțin favorizate de atunci

erau regiuni litorale și aceasta rămâne o problemă importantă în UE-25 lărgită. În special insulele mici sunt afectate prin problemele sociale și economice (de exemplu, migrația și lipsa infrastructurii economice).

Până acum dezvoltarea litoralurilor s-a bazat pe restructurarea economică. Aceasta s-a realizat îndeosebi prin turism și prin creșterea rapidă a construcțiilor, în special în regiunile mediteraneene și atlantice. În alte regiuni s-a acordat prioritate restructurării economice a industriei de pescuit, datorită scăderii dramatice a populațiilor de pește. De asemenea, creșterea numărului de porturi și a transportului maritim a dus la transformarea litoralurilor în platforme logistice.

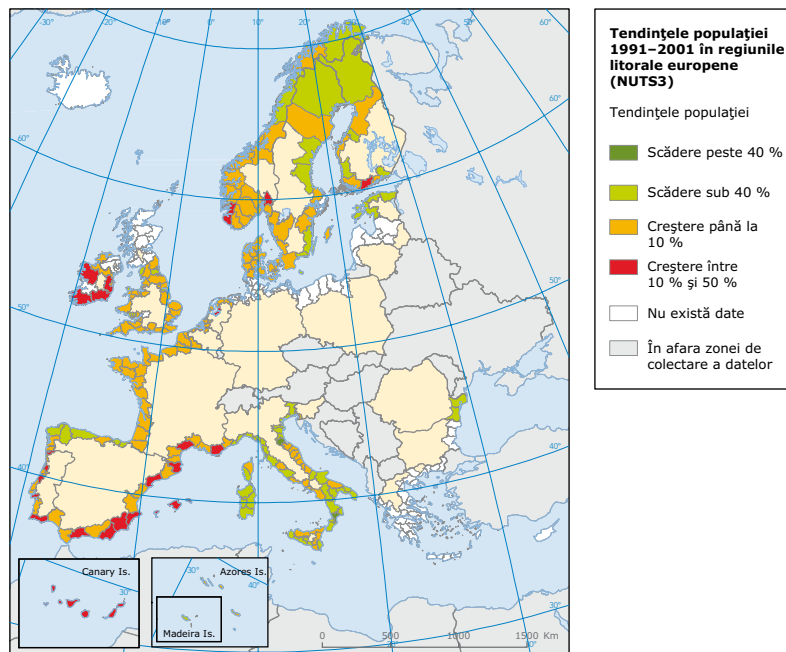

În același timp expansiunea urbană, dezvoltarea stațiunilor și a porturilor, precum și acvacultura au un efect direct asupra ecosistemului. Efectele lor se extind peste efectele directe ale poluării, sedimentării și ale schimbărilor în dinamica litoralului. Practicile de pescuit dăunătoare, recoltarea peste măsură din fundul mării, schimbările climatice și creșterea nivelului mării sunt de asemenea amenințări importante pentru habitatele litorale, cum ar fi extinsele terenuri agricole, zonele umede și plantele de pe fundul mării.

Pe lângă aceasta, densitatea populației în regiunile litorale este în medie cu 10 % mai ridicată decât echivalentele lor din interiorul uscatului; în unele țări această cifră se ridică până la 50 %. Mai deranjant încă, conversia zonelor naturale pe litoral în suprafețe artificiale efectuate de către om se află într-o creștere mai rapidă decât densitatea populației. Datorită caracterului ireversibil al acestor schimbări, acestea sunt percepute ca fiind unul dintre cele mai importante amenințări la durabilitatea zonelor litorale. Locuințele (în special locuințele secundare în multe zone), serviciile și agrementul reprezintă factorii esențiali, constituind 61 % din totalul terenurilor de litoral folosite ca suprafețe artificiale.

În trecut majoritatea zonelor litorale erau considerate periferice. Totuși, în zilele noastre din ce în ce mai multe zone litorale constituie un spațiu esențial pentru dezvoltare. Există multe zone litorale în Europa unde ponderea suprafețelor

Tendențele populației între 1991 și 2001 în regiunile litorale europene

Sursa: AEM, 2006, bazat pe recensământul populației 1991 și 2001, Eurostat.

amenajate de om depășesc 45 % din totalul suprafețelor de fâșie litorală (adică până la 1 km de la linia de coastă). Cel mai intens utilizate zone se află în zonele litoralului mediteranean (Franța, Spania și unele părți ale Italiei). Întregul litoral atlantic francez este de asemenea intens populată, precum și regiunile atlanticului spaniol (Regiunea Bască și Huelva) și o importantă regiune din litoralul portughez. De asemenea există numeroase construcții pe multe litoraluri ale Mării Nordice (Olanda și Belgia).

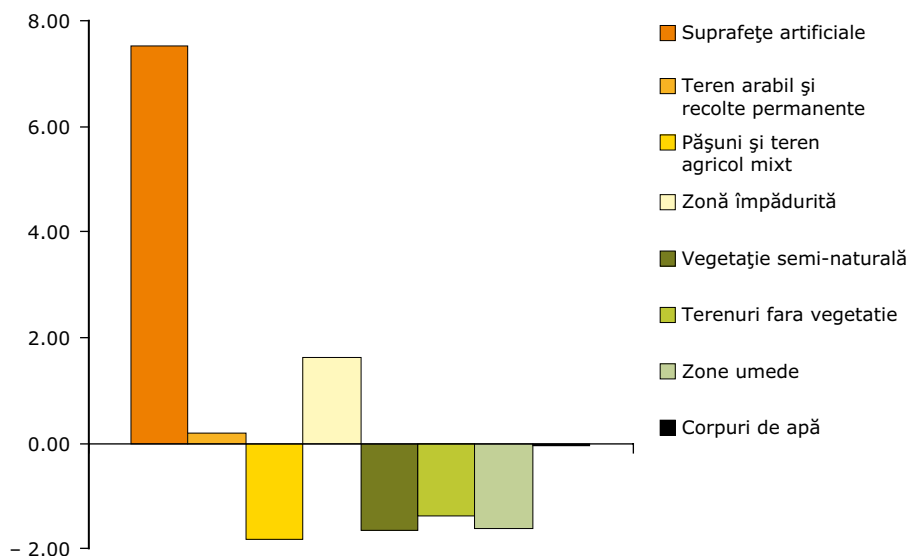
Standardele mai ridicate de viață în Europa, liberalizarea rutelor aeriene europene, creșterea rezultată de la liniile aeriene cu preț redus împreună cu dezvoltarea tronsonului trans-european și a legăturilor de cale ferată

au provocat o creștere foarte ridicată a mobilității europenilor și a accesului lor, în special la zonele litorale. În plus, creșterea veniturilor personale înseamnă că mai multe persoane investesc în cea de-a doua casă, în special în zonele litorale, deoarece acestea reprezintă atât o investiție favorabilă cât și ocazii noi pentru petrecerea timpului liber. Dezvoltarea condițiilor favorabile și a serviciilor pentru cei cu o „a doua casă” și pentru turiști (de exemplu hoteluri, parcuri acvatice, terenuri de golf, circuite pentru trăsuri) înseamnă că de acum încolo multe zone litorale își vor pierde identitatea lor locală.

Regiunile litorale suferă și de o altă amenințare datorită schimbării climatice. Diferitele presiuni neclimatice susmenționate probabil că

Schimbările în acoperirea terenului în raza de 10 km a zonei de coastă în 17 țări europene, 1990–2000

Schimbări nete în acoperirea terenului în % din anul inițial

Sursa: AEM, 2006.

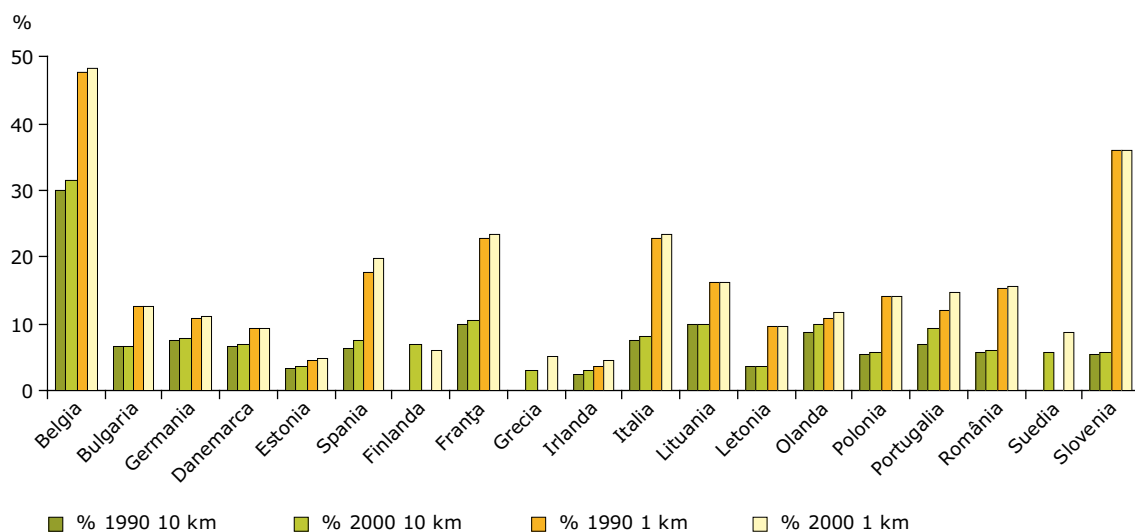
au afectat deja în mod ostil viabilitatea pe termen lung a ecosistemelor litorale, precum și capacitatea lor de a face față presiunilor suplimentare exercitate de schimbările climatice. Văile naturale inundabile ale principalelor

râuri europene au fost deja în mod predominant pierdute din cauza dezvoltării (de exemplu Rinul, Elba și Po). Zonele depresionare de litoral au suferit de asemenea rate de dezvoltare rapidă cu o creștere de 1 900 km² a suprafețelor

artificiale între 1990 și 2000. Această tendință nu dă semne de atenuare. Ca rezultat, așa-numita „comprimare a litoralului” apare în cazul multor zone litorale. „Comprimarea litoralului” se referă la faptul că construcțiile și infrastructura s-au răspândit și s-au apropiat de linia de litoral în defavoarea sistemelor naturale, care în mod normal acționează ca o zonă de protecție între mare și uscat. Această comprimare crește vulnerabilitatea zonelor litorale față de schimbările climatice și față de creșterea nivelului mării, în special în timpul evenimentelor extreme, cum ar fi marea de furtună.

Îmbunătățirea administrării zonei litorale, în special referitor la sistematizarea spațială, prezintă un potențial de reducere a vulnerabilității regiunilor litorale față de consecințele schimbărilor climatice. Strategiile de adaptare la schimbările climatice naționale apar acum în mai multe țări,

Suprafețe construite pe fâșia de litoral 0–1 km versus întreaga zonă de 10 km, 1990–2000

Sursa: AEM, 2006.

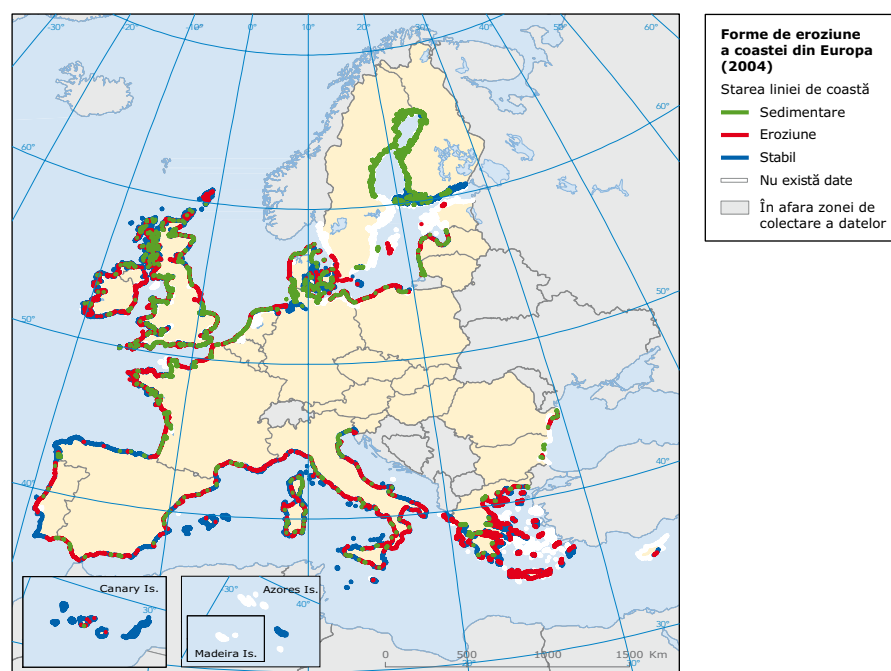
oferind o îndrumare clară pentru creșterea rezistenței naturale a litoralurilor și a îmbunătățirii durabilității. De exemplu, principiul retragerii controlate, care are ca scop reducerea vulnerabilității sistemelor sociale și de mediu la impacturile schimbărilor climatice, oferă în mod considerabil ideea fundamentală a administrării integrate a litoralului.

Din 1995 interesul față de starea liniei de coastă

europene a condus la un număr de inițiative din partea UE, care a creat conceptul de management integrat al zonei litorale (ICZM). ICZM încearcă să egaleze nevoile de dezvoltare cu protecția chiar a resurselor care sprijină economiile de litoral. Obiectivul special al activității AEM este de a contribui la bilanțul din 2006 al Recomandării Parlamentului European și al Consiliului referitor la implementarea ICZM (2002/413/CE). Strategia Europeană de Tematică Marină

de asemenea se referă la litoraluri prin promovarea abordării bazate pe ecosistem și prin propunerea de regiuni marine. UE de asemenea s-a angajat în dezvoltarea politicii maritime. Toate dintre aceste noi dezvoltări politice au potențialul de a contribui la îmbunătățirea managementului integrat al litoralurilor și al ecosistemelor lor. O măsură cheie de succes va fi elaborarea de acțiuni coerente în aceste politici și implementarea lor prin mecanismele îmbunătățite de conducere.

Forme de eroziune a coastei din Europa, 2004

Sursa: AEM, 2006, bazat pe EuroSION, 2004.

Referințe

AEM (2006), *The changing faces of Europe's coastal areas* (Aspectele schimbătoare ale zonelor litorale ale Europei), Raportul nr. 6/2006 al AEM, Agenția Europeană de Mediu, Copenhaga.

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries

